

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΥΓΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΕΙΣ –ΣΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ– ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΥΛΩΝΑΚΗΣ

Συγχύσεις και παρεξηγήσεις στον λεγόμενο γενικό πληθυσμό μπορούν να καταγραφούν για όλους τους επιστημονικούς κλάδους. Ορισμένοι όμως, εξαιτίας της φύσης τους, και μαζί της σχέσης τους με τις αγωνίες και τις ανάγκες της καθημερινής ζωής, αποδεικνύονται ιδιαίτερα πρόσφορες σε τέτοια φαινόμενα.

Σ' αυτήν ακριβώς την κατηγορία φαίνεται να ανήκει η Ψυχιατρική. Με το πλεονέκτημα ίσως πως εκείνη – η ψυχιατρική – είναι σε θέση να ερμηνεύσει με τη δική της θεωρία τουλάχιστο ορισμένες από τις συγχύσεις και τις παρεξηγήσεις αυτές που την αφορούν.

Οι συγχύσεις και οι παρεξηγήσεις στο γενικό πληθυσμό για την ψυχιατρική αφορούν κυρίως στην αποστολή της στις αιτίες που προκαλούν τις μείζονες ασθένειες της αρμοδιότητάς της, στις μεθόδους της και στις δυνατότητές της.

Η παρεξήγηση, θα λέγαμε, του αντικειμένου της, προέρχεται από αυτή την ίδια την ψυχιατρική. Από την ονομασία της. Από το πρώτο συνθετικό της ονομασίας αυτής που προϊδεάζει προς την αποδοχή της ψυχής, σαν αντικειμένου αρμοδιότητας του κλάδου, με την έννοια της ουσίας. Η έννοια της λειτουργίας δηλαδή του συνόλου των πιο τελειοποιημένων και εξειδικευμένων ικανοτήτων του ανθρώπινου εγκεφάλου περιορίζεται στην περιοχή των ειδημόνων. Η υπαρκτή «άψυχη» ψυχιατρική γίνεται ευθύς εξαρχής δυσπρόσιτη στους πολλούς εξαιτίας του παραλαλητικού προπετάσματος της ονομασίας της. Εφόσον αυτοσυνιστάται σαν ιατρική για την ψυχή και όχι, όπως συμβαίνει, σαν ιατρική για τις ανώτατες λειτουργίες του νευρικού συστήματος του ανθρώπου.

Η επαναστατικομετατρεπτική παρεξήγηση ανήκει στις παρεξηγήσεις της αποστολής. Προκύπτει από τη μετάθεση της κοινωνικής καταγγελίας μέχρι και στην ψυχιατρική. Η ψυχιατρική καταγγέλεται σαν ειδική αντεπαναστατική υπηρεσία. Της αποδίδεται έργο καταστολής. Η άποψη προϋποθέτει αναγνώριση στην ψυχική αρρώστια γενικά και στις ψυχώσεις ειδικά, επαναστατικής υπόστασης. Η άποψη βλέπει τον κάθε άρρωστο σαν επαναστάτη. Η επαναστατικομετατρεπτική παρεξήγηση είναι η εξιδανίκευση που αναπτύσσεται σε εξεγερμένες συνειδήσεις, καθηλωμένες όμως στους ιστορικά παρωχημένους συστηματικούς εγκλεισμούς των κοινωνικών αμφισβητιών και των πολιτικών αντιπάλων στα «άσυλα». Τα υπαρκτά σύγχρονα ισοδύναμα δεν αναφέρονται πάντοτε σαν παραδείγματα. Η παρεξήγηση υποθάλπεται από την άκριτη μεγιστοποίηση του ρόλου του περιβάλλοντος που απομονώνεται και καταγγέλεται σαν ο αποκλειστικός ψυχοσιογόνος ένοχος. Η ανάδειξη του αρρώστου σε επαναστάτη υπερβαίνει την επιβεβλημένη αποκατάστασή του με την έννοια της αναιρέσης του «κοινωνικού στίγματος». Αντικαθιστά το «κοινωνικό στίγμα» με το «φωτοστέφανο» του μάρτυρα. Δηλαδή λύνει το πρόβλημα με υπερανάκληση. Η αντίθεση της ρομαντικής εκδοχής του επαναστάτη και της κλινικής πραγματικότητας του αρρώστου είναι

κατά κανόνα τραγική. Η αναδρομή στην προνοσηρή περίοδο της ζωής του ψυχωσικού αρρώστου τον συναντά, στις περισσότερες περιπτώσεις, ανάμεσα στους πιο απαθείς θεατές του «κοινωνικού γίγνεσθαι».

Στις παρεξηγήσεις της αποστολής ανήκει και η νοσομετατρεπτική παρεξήγηση. Πρόκειται για τη μετατροπή της ενοχλητικής άποψης, πρόθεσης ή πράξης προσφιλών προσώπων, ομοϊδεατών και οπαδών σε αρρώστια ψυχική. Η ειδική σχέση με τα πρόσωπα που εμφορούνται από τις ασύμφορες ιδέες ή πραγματοποιούν τις δυσάρεστες πράξεις δεν επιτρέπει την κατευθείαν καταγγελία τους.

Τη λύση παρέχει ο ψυχοπροστατευτικός μηχανισμός της εκλογίκευσης. Μετατρέπει το προσφιλέ ή οικείο αλλά ενοχλητικό πρόσωπο σε άρρωστο και καλεί την ψυχιατρική να επιληφθεί. Να επικυρώσει τη διάγνωση και ιδίως να προσφέρει θεραπεία. Η επαπειλούμενη διάλυση της διαπροσωπικής σχέσης, ο ανεπιθύμητος επικείμενος γάμος, η ανυπόφορη επιλογή επαγγέλματος, η αποδοχή απαράδεκτης ιδεολογίας, ή ανάληψη επικίνδυνης πολιτικής δραστηριότητας και τα ομολογά τους προσάγονται συνοδεία συνήθως, στον ψυχίατρο όταν πια η πειθώ έχει αποδειχθεί αναποτελεσματική και η βία ατελέσφορη. Το άδικο της άποψης του προσαγόμενου και το δίκαιο της άποψης του προσάγοντος θεωρούνται από τον δεύτερο αυτονόητα και δεδομένα.

Το γεγονός υπερβαίνει, όπως είναι φυσικό, τα μέτρα της κοινής παρεξήγησης. Η νοσομετατρεπτική παρεξήγηση θέτει πρώτα σε δοκιμασία τον ψυχίατρο και την ψυχιατρική. Η δοκιμασία εξελίσσεται σε αποδοκιμασία. Αποδοκιμάζει ο απογοητευμένος εντολοδόχος της ψυχιατρικής, διαψευσμένος από τη διαπίστωση της «ανεπάρκειάς» της.

Οι νοσομετατρεπτικές κρατικές ρυθμίσεις του προβλήματος της ιδεολογικής και πολιτικής διαφωνίας διαφέρουν από τις ομώνυμες παρεξηγήσεις του γενικού πληθυσμού κατά το ότι στις δεύτερες η ψυχιατρική βρίσκεται σε θέση αμηχανίας ενώ στις πρώτες σε διατεταγμένη δράση.

Η σύγχυση γύρω από τον ρόλο του ερωτικού δεσμού και του γάμου και των συνεπειών της απουσίας και της λύσης τους επί της ψυχικής υγείας ανήκει στις συγχύσεις για τις αιτίες των μείζονων ασθενειών. Η παρατήρηση της ζωής των ψυχωσικών και ακριβέστερα των σχιζοφρενών, οδηγεί στη διαπίστωση ότι υπολείπονται στην ανάπτυξη ψυχοσυναλλαγών και στη σύναψη διαπροσωπικών σχέσεων. Η διαπίστωση είναι στατιστικά ορθή. Παραλαμβάνεται όμως από τον μηχανισμό της εκλογίκευσης, δηλαδή από το σύστημα της ψυχοπροστασίας.

Ο μηχανισμός ενοχοποιεί την απουσία του δεσμού και την έλλειψη του γάμου. Η απουσία και η έλλειψη θεωρούνται υπεύθυνες της αρρώστιας και όλων των περιπετειών της ζωής. Η ενοχοποίηση ορατών και εκ πρώτης όψεως αντιμετωπίσιμων παραγόντων υπόσχεται λύση και αγχώλυση. Η αποδοχή του ενδεχόμενου να έχει προηγηθεί η αρρώστια και οι αδύνατες ή οι α-

ποτυχημένες σχέσεις να αποτελούν τις συνέπειες της αρρώστιας απειλεί με κατακλυσμό απελπισίας. Κοντολογίς η αντιστροφή της αιτίας και του αποτελέσματος υπηρετεί την ψυχική γαλήνη και υπεριοχύνει. Δευτερογενώς αναπτύσσονται πρωτοβουλίες, αναλαμβάνονται μεσολαβήσεις τρίτων προσώπων. Όχι σπάνια οι καλές υπηρεσίες τους αποδίδουν καρπούς και πραγματοποιούνται γάμοι. Διευρύνεται ο αριθμός των προσώπων που συνδέονται με το πρόβλημα. Και το κεντρικό πρόσωπο του προβλήματος ψυχοπιέζεται και αρρωσταίνει ακόμα περισσότερο.

Παραπλήσια είναι η σύγχυση για τις συνέπειες της διάλυσης του δεσμού και της διάλυσης του γάμου. Η διάλυση επισύρει την ευθύνη και ο αίτιος το ανάθεμα. Η διάλυση παίρνει τη θέση της αιτίας και η αρρώστια του αποτελέσματος.

Η σύγχυση για το ρόλο του περιβάλλοντος εντάσσεται στις συγχύσεις για τις αιτίες των ψυχώσεων. Ο ψυχοτραυματικός ρόλος του περιβάλλοντος μεγιστοποιείται. Ο κοινωνικός παράγοντας συγκεντρώνει το σύνολο της ενοχής. Η ασθένεια συνδέεται με σχέση αιτιατού και αιτίου με το καθεστώς. Η σύγχυση, που συναντιέται πάντοτε σε επαναστατημένες συνειδήσεις, τροφοδοτείται από την πίστη σ' ένα υπαρκτό ιδανικό και επομένως ψυχοπροστατευτικό καθεστώς ή από την ανάγκη της δημιουργίας του. Η σύγχυση έχει εξιδανικευτικό χαρακτήρα. Εντάσσεται στους μηχανισμούς άμυνας του Εγώ. Η ανασκευή της είναι επομένως δυσχερής. Η επίκληση επισήμων στατιστικών όλων των κρατών και όλων των καθεστώτων μάλλον αφήνει ανεπηρέαστη τη σύγχυση.

Η σύγχυση για το ρόλο των ναρκωτικών, για τον ψυχοσιολόγο χαρακτήρα της φαρμακοεξάρτησης, ανήκει στις συγχύσεις για τα αίτια της ψύχωσης και συναντάται όταν η ψύχωση και η φαρμακοεξάρτηση συνυπάρχουν. Η φαρμακοεξάρτηση εκλαμβάνεται σαν η αιτία και αφετηρία της ψύχωσης. Η σύγχυση θυμίζει εκείνη για τον ερωτικό δεσμό και το γάμο. Είναι μία ακόμη σύγχυση αντιμετάθεσης αιτίας αποτελέσματος.

Το ηλεκτροσόκ ή ηλεκτροσπασμοθεραπεία βρίσκεται κυκλωμένο από συγχύσεις που αφορούν στη θεραπευτική χρησιμοποίηση του και από μία παρεξηγημένη για τη θεωρούμενη ανακριτική. Για τη θεραπευτική χρησιμοποίησή του αιωρείται ο ψόγος της καθολικής ανεξέλεγκτης, ανώφελης και επικίνδυνης εφαρμογής του επί πάντων και πασών. Επισείεται ο βασανιστικός χαρακτήρας της μεθόδου από την οποία τελικά διαφεύγουν μόνον όσοι διαθέτουν προστάτες με ετοιμότητα και πυγμή. Φαντάζει σαν ο κοινός τόπος θεραπείας και επώδυνου σωφρονισμού.

Οι πολλοί αγνοούν τις ελάχιστες πια —θεραπευτικές— εφαρμογές της ηλεκτροσπασμοθεραπείας, που μέχρι το 1952 ήταν η

μοναδική μαζί με τη σπασμοθεραπεία με ινσουλίνη θεραπευτική δυνατότητα για τις ψυχώσεις.

Οι πολλοί αγνοούν πως οι εφαρμογές αυτές γίνονται μόνο όταν τα ψυχοφάρμακα δεν αποδίδουν και μόνο όταν η περίπτωση φέρεται από τη θεωρία και την εμπειρία ενδεδειγμένη και χρήσιμη, όπως π.χ. κατατονικές ή καταθλιπτικές συνδρομές που απειλούν ακόμη και τις σωματικές λειτουργίες του αρρώστου με απορρύθμιση, που απειλούν δηλαδή την ίδια τη ζωή του αρρώστου.

Οι πολλοί αγνοούν πως η ηλεκτροσπασμοθεραπεία είναι ανώδυνη γιατί γίνεται με νάρκωση.

Οι πολλοί αγνοούν πως η ηλεκτροσπασμοθεραπεία συντομεύει τον χρόνο νοσηλείας και παραμονής στην κλινική.

Οι πολλοί αγνοούν πως η ηλεκτροσπασμοθεραπεία γίνεται πάντοτε και μόνο ύστερα από έγγραφη συγκατάθεση των συγγενών του αρρώστου, επειδή επικρέμαται το «κοινωνικό στίγμα».

Η «ανακριτική» παρεξήγηση για το «ηλεκτροσόκ», το θέλει «σύνεργο» των μηχανισμών συγκέντρωσης πληροφοριών. Η παρεξήγηση τροφοδοτείται από γνώση και παράλληλα υποβάλλεται από άγνοια. Η γνώση σχετίζεται με τα ηλεκτροφόρα εργαλεία βασανιστικού εκδιασμού των ανακρινόμενων. Περιλαμβάνει λίγα ή πολλά από τη διεθνή αλλά και από την ελληνική πρακτική και ειδικότερα από την πρακτική των υπηρεσιών της δικτατορίας των συνταγματαρχών. Η άγνοια αφορά στο προσωρινό αλλά αδιανόητο και ανεπιθύμητο για κάθε ανακριτή αμνησικό αποτέλεσμα του καθενός ψυχιατρικού ή άλλου ηλεκτροσόκ, εν πάσει περιπτώσει του ηλεκτροσόκ.

Η παρεξήγηση όμως είναι πλατύτατα διαδεδομένη. Παίρνει στο λαμό της και το ηλεκτροεγκεφαλογράφημα, μέθοδο της νευρολογίας και της νευροχειρουργικής αναντιματάστατη, τουλάχιστο στη μελέτη της επιληψίας, που καταγράφει απλώς τις διαφορές ηλεκτρικών δυναμικών του εγκεφαλικού φλοιού.

Η παρεξήγηση της παντοδυναμίας ανήκει βέβαια στις παρεξηγήσεις των «δυνατοτήτων». Πρόκειται για την άποψη ότι η ψυχιατρική «μπορεί να τα λύσει όλα». Παράγωγο της παρεξήγησης αυτής είναι ο φόβος για την ψυχιατρική.

Οι γραμμές αυτές δεν εξύμνησαν βέβαια την ψυχιατρική. Ούτε απολογήθηκαν για καμιά παλιότερη ή σύγχρονη κατάχρησή της. Οι συγχύσεις όμως και οι παρεξηγήσεις και στην περίπτωση της ψυχιατρικής δεν εξυπηρετούν το καλό, ιδίως όταν σέρονται στο χρόνο. Αυτός που έγραψε τις γραμμές αυτές υπολόγισε τις «δύο» δυσαρέσκεις που θα προκαλούσε με το κείμενο αυτό. Των πολλών ρομαντικών που αγνοούν και ορισμένων επαγγελματιών που κολακεύουν...

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Δίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων
Τ.Θ. 76 107, 171 10 Ν.ΣΜΥΡΝΗ, Αθήνα
Τηλ. 88.23.762 - 82.24.635

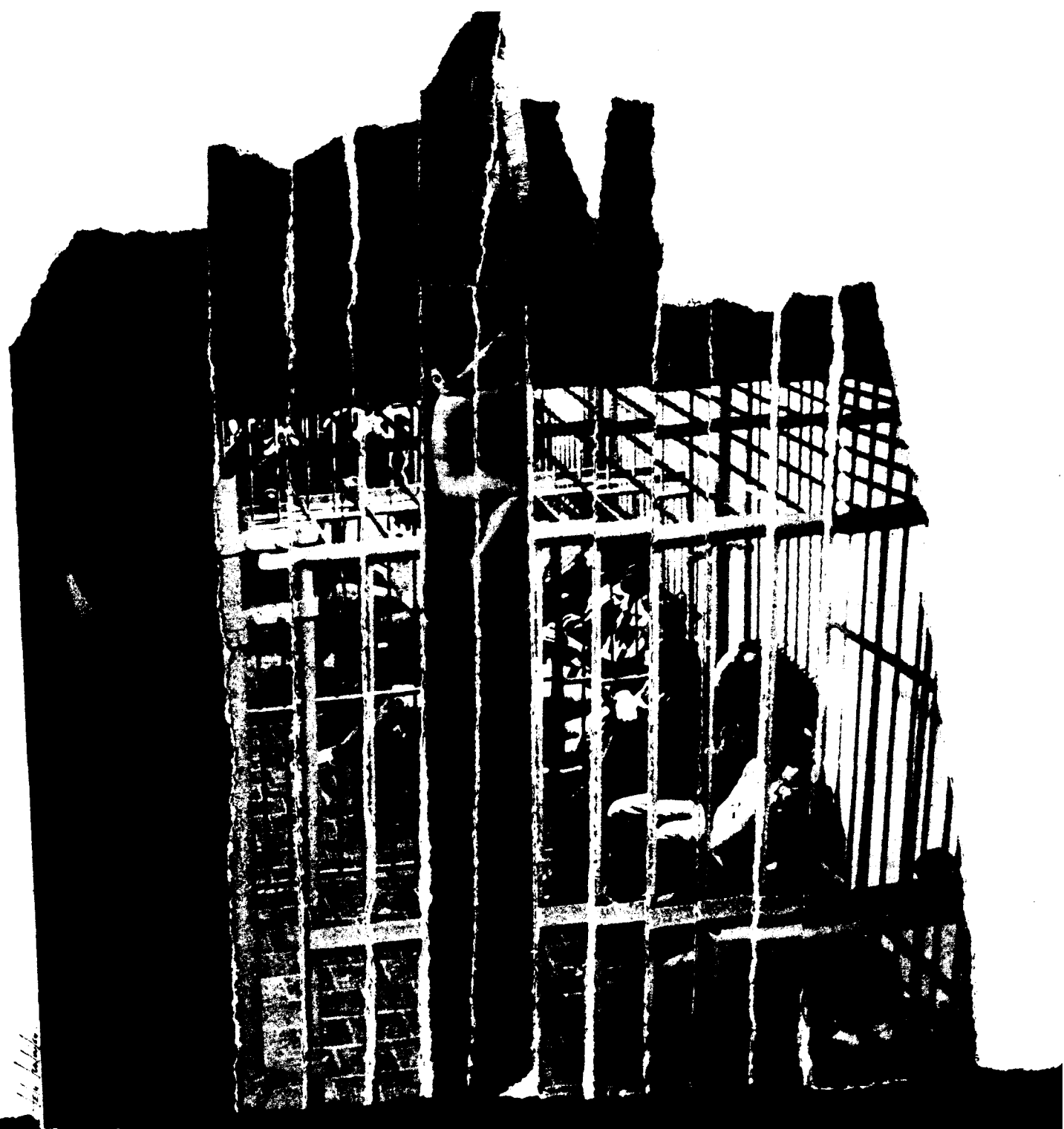
Ένα έγκυρο, επιστημονικό περιοδικό

Μια μαχητική παρουσία στον εκπαιδευτικό χώρο
Πάντα στο πλευρό του εκπαιδευτικού.

για αδέσμευτο διάλογο
για σφαιρική πληροφόρηση

Μερικά από τα θέματα της «ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

- Ε.Μ.Δ. (τ. 2,3,... • Επαγγελματικός Προσανατολισμός (τ. 4,5,8,...
 - Διαδικασίες Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης (τ. 6,7,...
- Ενιαίο Λύκειο (τεύχη 1,2,7,8,... • Γενετική Ψυχολογία (τ. 2-8,...
 - Η Αξιολόγηση της Επίδοσης των Μαθητών (τ. 5,7,9,11,12,...
 - Οργάνωση-Διοίκηση της Εκπαίδευσης (τ. 7,8,9,11,...
- Μόρφωση-Επιμόρφωση των Εκπ/κών (τ. 3,4,6,7,8,9,10,11,12,...
 - Αυταρχική Εκπαίδευση και η Αμφισβήτησή της (τ. 7-16,...
- Έκθεση Ιδεών - Διδασκαλία του Ποιήματος (τ. 5,6,8,9,10,11,12,13,...
- Βιβλιογραφίες (τ. 2,5,6,12, Ειδ. Τεύχος,... • Τύπος και Εκπ-ση (τ. 8,9,10,11,12,13,...

1981
T. Kamoutsi